בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 10391-08-20 פלוני נ' המאגר הישראלי לביטוח רכב-"הפול"

לפני כבוד השופט שאול שוחט, סג"נ -אב"ד

כבוד השופטת עינת רביד

כבוד השופט נפתלי שילה

מערער **פלוני**
ע"י ב"כ עו"ד **גיורא אבן צור** ועו"ד **רעות זר**

נגד

משיבה **המאגר הישראלי לביטוח רכב-"הפול"**
ע"י ב"כ עו"ד **מרדכי גנות** ועו"ד **בן שלום צימרמן**

פסק דין

השופטת עינת רביד:

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום בתל אביב, כבוד השופט הבכיר מנחם (מריו) קליין, מיום 25.2.2020, בת"א 60673-06-18, בתביעה לפיצויים מכוח חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים התשל"ה-1975 (להלן: **החוק**). פסק הדין תוקן בהחלטה מיום 24.7.2020.

רקע ותמצית פסק הדין

2. המערער יליד XX.XX.1982 עובד כמנתח מערכות בענף ההייטק, נפגע בתאונת דרכים מיום 29.11.2016, בהיותו בן 34, עת רכב על סאגווי במסגרת סיור שנערך מטעם עבודתו. אין מחלוקת על היות התאונה תאונת דרכים, המחלוקת התמקדה בשאלת נזקיו של המערער.

3. בגין התאונה נגרמו למערער חבלות ונזקי גוף אורתופדיים ונוירולוגים בגינם הוכר במל"ל בנכות צמיתה ומשוכללת של 46%, בגין הנכויות הבאות: 20% נכות בגין עצב פרונאלי - הפרעה תפקודית קשה עד שיתוק מלא, לפי סעיף 32(4)(ג) לתקנות הביטוח הלאומי (קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה), תשט"ז-1956 (להלן: **התקנות**); 20 % נכות בגין שבר טייבייה הגבלת תנועות בברך לפי סעיף 35(1)(ג) לתקנות; 10% נכות בגין צלקת לפי סעיף 75(1)(ב) לתקנות; 5% נכות בגין שברים בשורש כף יד לפי סעיף מותאם 35(1)(א-ב) לתקנות.

ועדת המל"ל בחרה שלא להפעיל את תקנה 15 לתקנות המל"ל.

4. בהתאם לפסק הדין התאונה גרמה למערער פגיעה מורכבת אשר הותירה ליקוי עצבי (מוטורי ותחושתי) כמו גם עיוות אנטומי, ותסמונת נוירולוגית הנקראת DROP FOOT – תסמונת צניחת כף הרגל, הגורמת ללוקה בה לגרירת רגליים כתוצאה מאי יכולת להרים את החלק הקדמי של כף הרגל במהלך צעידה ובדרך כלל מביאה לחולשה עד כדי שיתוק השרירים המסייעים להרמת כף הרגל.

5. נוכח נכותו הקשה של המערער קיבל בית המשפט את בקשת המערער למינוי מומחה שיקומי. בית המשפט מינה כמומחה מטעמו את ד"ר אלכסנד דאיץ (להלן: **המומחה השיקומי**). בחוות דעתו של המומחה השיקומי מיום 7.8.2019 נעשתה התייחסות לאביזרי עזר להם יידרש המערער, למעקב הרפואי והטיפול הנדרש, וכן לנושאים של עזרת צד ג', ניידות ומגורים.

ברכיב של עזרת צד ג' קבע המומחה כי המערער יזדקק לעזרה בעבודות הבית למשך כל חייו בהיקף של 4-6 שעות שבועיות. בתחום הניידות נקבע כי יש לפנות למשרד התחבורה ולוועדת הניידות של המל"ל בעניין התאמת הרכב לנהיגה ברגל שמאל או מנגנון שליטה ידנית מלא, וכן לקבלת תו נכה וחניית נכה מסודרת. בתחום המגורים הומלץ על מגורים בקומת קרקע או עם מעלית והתאמת הדירה באביזרים מיוחדים למגבלה.

6. נוכח ההמלצה על התאמת רכב לנהיגה הגישו הצדדים חוות דעת ביחס לעלות רכב מותאם. המערער הגיש את חוות דעתו של הכלכלן, משה קצין (להלן: **חוות דעת קצין**), והמשיבה הגישה חוות דעת של מר בועז מוגילבקין, שמאי רכב ובוחן מוסמך (להלן: **חוות דעת מוגילבקין**).

7. מטעם המערער העידו המערער, אשתו והגב' א' פ', אחראית משאבי אנוש ממקום עבודתו של המערער (להלן: **אחראית משאבי האנוש**), וכן המומחה רן ברקובסקי, אשר הגיש חוות דעת בנושא הדיור המותאם. הצדדים ויתרו על חקירת המומחה השיקומי, וכן על חקירת המומחים בסוגיית הניידות. לאחר חקירות הצדדים וסיכומי הצדדים בעל פה ניתן פסק דינו של בית המשפט קמא.

8. בפסק הדין נקבע כי יש להעמיד את נכותו התפקודית של המערער על נכותו הרפואית, בניכוי הנכות בגין הצלקת (10%). קרי, נכותו התפקודית של המערער הועמדה על 39% נכות.

9. בגין הרכיב של "**הפסדי השתכרות לעבר ולעתיד**" ציין בית המשפט את התרשמותו מהמערער כעובד אשר מילא את תפקידו על הצד הטוב ביותר, וציין כי נכון לו עתיד מבטיח בחברה הנוכחית המעריכה את יכולתו וביצועיו. יחד עם זאת, הביא בית המשפט בחשבון כי ככל שהחברה תידרש לצמצומים ולא תמצא למערער משרה מותאמת לא ניתן יהיה להבטיח את המשך העסקתו. עוד ציין בית המשפט, כי אין בעובדה שהמערער חזר לעבודתו והשביח את שכרו כדי לקפח אותו בפסיקת פיצויים, שכן אין לדעת מה ילד יום, ואין כל ערובה להמשך העסקתו בחברה או מחוצה לה. נוכח האמור לעיל קבע בית המשפט, שיש לפסוק למערער סך גלובלי לעבר ולעתיד של 900,000 ₪ ובצירוף הפסדי פנסיה בסך של 112,500 ₪.

10. בגין הרכיב של "**הוצאות ניידות**" פסק בית משפט קמא כי המדובר בתאונת עבודה ועל המערער לפנות למיצוי זכויותיו במל"ל. עוד נקבע כי אין להמתין עד להכרעת המל"ל בסוגיית הניידות ועל כן פסק בית המשפט למערער **מעבר** לעזרת המל"ל סך של 90,000 ₪.

11. בגין **עזרת הזולת לעבר** קיבל בית המשפט את טענת המשיבה וקבע כי המדובר בנזק מיוחד אשר יש להוכיחו בראיות של ממש, ועל כן לא נפסק הפסד לעבר. ביחס **לעזרה לעתיד**, ונוכח חוות דעתו של המומחה השיקומי, נפסק למערער סך גלובלי של 70,000 ₪.

12. עוד פסק בית המשפט למערער את הסכומים הבאים, בגינם לא הוגש ערעור: **דיור מותאם** סך של 90,000 ₪; **אביזרי שיקום** סך של 100,000 ₪; **וכאב וסבל** סך של 100,000 ₪.

13. סך כול הפיצוי שנפסק למערער - סך של 1,462,500 ₪. מסכום הפיצוי יש לנכות תגמולי מל"ל בהתאם לחוות דעת אקטואר המשיבה.

14. בהחלטת בית המשפט קמא מיום 24.7.2020, בבקשת המערער **לתיקון פסק הדין**, התקבלה בקשת המערער באופן חלקי, ונקבע שפסק הדין יתוקן באופן שלסכומים שנפסקו לטובת המערער יתווספו שכר טרחת עורך דין והוצאות. עוד נקבע כי בהסכמת הצדדים פסק הדין יתוקן בעניין זכאות המערער ל- 25% מהפיצוי, כיוון שהפיצוי "נבלע" בתגמולי המל"ל.

טענות המערער

15. שגה בית המשפט בקביעתו לפיה אין להמתין להכרעת המל"ל בסוגיית הניידות אלא לפסוק על דרך האומדנה סך של 90,000 ₪ מעבר לתשלום המל"ל. היה על בית המשפט לפסוק את סכום הפיצוי בגין הניידות ולהקפיא סכום תאורטי עד להכרעת המל"ל. בפועל המל"ל קבע

כי המערער אינו עומד בקריטריון לקבלת קצבת ניידות. משמע כי הסכום שנפסק למערער בגין ניידות לתקופה של 50 שנה הוא סך של 90,000 ₪, בעוד שבהתאם לפסיקה הרווחת המערער זכאי בגין ראש נזק זה לפיצוי של 400,000 ₪ לעתיד ו- 50,000 ₪ לעבר.

לטענתו בהתאם לחוות דעת קצין עלות רכישת רכב ואחזקתו בשל נכותו של המערער היא בסך של 735,000 ₪. על כן עותר המערער לתוספת של 650,000 ₪ בגין ניידות מוגברת.

16. לטענת המערער שגה בית המשפט עת פסק בגין עזרת צד ג' סך של 70,000 ₪, עת המומחה השיקומי ציין בחוות דעתו שהמערער זקוק לעזרה של 4-6 שעות שבועיות. על כן עותר המערער לפסיקת סך של 400,000 ₪ לעתיד, וסך של 100,000 ₪ לעבר.

17. עוד טוען המערער, שיש להתערב אף בפסיקת הפיצוי בגין הפגיעה בכושר ההשתכרות לעבר ולעתיד אשר נפסקה למערער באופן גלובלי תוך קיפוחו. לטענתו לא הייתה מחלוקת לגבי הפסדי השכר לעבר בסך של 100,000 ₪, מכאן שעל פי חישובו של בית המשפט הפסדי ההשתכרות לעתיד הועמדו על הסך של 800,000 ₪.

לטענתו היה על בית המשפט לפסוק לו פיצוי המבוסס על חישוב אקטוארי, עד גיל 70 כגיל פרישה, ותוך התחשבות בעדויות מהן עלה כי עתיד היה להתקדם בשכרו לשכר של 22,000 ₪. חישוב אשר היה מוביל לפסיקת הסך של 2,042,262 ₪.

18. בסמוך להגשת הערעור הגיש המערער <u>בקשה להגשת ראיה חדשה בערעור</u> היא החלטת לשכת הבריאות בחיפה מיום 20.2.2020, אשר הומצאה לבא כוחו, רק ביום 10.3.2020, ולאחר פסק הדין מושא הערעור, ואשר דחתה את תביעת המערער לקבלת גמלת ניידות מהמל"ל (להלן: **הראיה החדשה**).

טענות המשיבה

19. לטענת המשיבה אין לקבל את בקשת המערער להגשת ראיה חדשה בהיותה סותרת את עקרון סופיות הדיון ואת תקנה 144 לתקנות סדר הדין האזרחי התשע"ט-2018 לפיה אין להגיש ראיות חדשות בערעור.

לטענתה, נכון למועד פסק הדין לא הייתה ידועה החלטת המל"ל ובית המשפט פסק את סכום הפיצוי כסכום גלובלי ובאופן בו לא משנה מה תהיינה תוצאות תביעת קצבת הניידות במל"ל.

המשיבה טוענת כי בית המשפט קמא היה מודע לכך שתביעת הניידות במל"ל עלולה להידחות ועל כן פסק סכום גלובלי בהתאם לשיקול דעתו. המשיבה מפנה לפסקי דין אשר לשיטתה תומכים בסכום הפיצוי שפסק בית משפט קמא.

20. באשר לפסיקת הפיצוי בגין עזרת צד ג' טוענת המשיבה כי המערער לא הניח ראיות של ממש לעזרת צד ג' ואין הוא יכול להישען על חוות דעתו של המומחה השיקומי עת לא הביא כל ראיה לעזרה כאמור, ועת מעדותה של אשת המערער עלה כי 4 חודשים לאחר התאונה אף היא עברה תאונה, אשר הוכרה על ידי המל"ל, ונפסקו לה 20% נכות בגין פריצת דיסק, ומי שסעד אותה ואת בעלה היו הוריה, אשר לא זומנו לעדות.

21. בהתייחס לראש הנזק של "הפסדי שכר" טוענת המשיבה, כי חישוב אקטוארי מלא של הפסדי שכר לפי שכרו של המערער נטו מביא לסך של 948,541 ₪. מכאן שבית המשפט פסק למערער 83% מפיצוי אקטוארי מלא, חרף השבחת שכרו וקידום בתפקידו. עוד מוסיפה המשיבה כי אין לפסוק למערער פיצוי עד גיל 70, עת המדובר בשכיר אשר בהתאם לפסיקה הפיצוי יערך עד גיל 67.

דיון והכרעה

22. לאחר שמיעת טענות הצדדים ועיון בתיק, ולאחר שניסיון להביא את הצדדים לפשרה לא צלח, אציע לחברי לקבל את הערעור ולפסוק למערער בנוסף על שפסק בית משפט השלום סך של 720,746 ₪ ובתוספת שכ"ט עו"ד.

23. אשר להיקף ההתערבות של ערכאת ערעור בתיקי נזיקין, הרי ההלכה ידועה ולפיה באשר לממצאי עובדה ומהימנות, מושכלות יסוד שאין דרכה של ערכאת ערעור להתערב בכגון דא, אלא במקרים חריגים. אשר לסכום הפיצוי שנפסק, נקבע מימים ימימה, כפי שפרש לפנינו כבוד השופט עמית בע"א 741/10 **יוסף כהן נ' צים** (12.10.10) בסעיף 8 לפסק הדין:

"בחינת הסכום בערכאת הערעור נעשית בשלושה שלבים, אשר לעיתים סמויים מעינו של הקורא. בשלב הראשון בוחנת ערכאת הערעור אם סכום הפיצוי הכולל שנפסק עומד ביחס סביר לנזק בהתחשב בפרמטרים העיקריים של גיל הניזוק ותוחלת חיים; הנכות הרפואית והתפקודית ואופיה; ובסיס השכר. בשלב השני ולצורך בחינה נוספת של סבירות הפיצוי הכולל, בוחנת ערכאת הערעור את הסכומים שנפסקו בראשי הנזק השונים. ודוק: אין מדובר

בבחינה לעומק של כל ראש נזק וכל תג ותג מבין ראשי הנזק הרבים, אלא בבחינה ממעוף הציפור שנועדה לבדוק אם קיימת חריגה בולטת מהמקובלות באחד מראשי הנזק. ערכאת הערעור לא תתערב בראש נזק כזה או אחר גם אם סברה כי ניתן היה לפסוק סכום שונה ממה שנפסק על ידי הערכאה הדיונית. רק אם נמצא כי נפלה טעות בולטת באחד מראשי הנזק, תתערב ערכאת הערעור באותו רכיב. השלב השלישי, חוזר ומתחבר לשלב הראשון במובן זה שערכאת הערעור בוחנת אם ההתערבות בראש נזק כזה או אחר או בקביעה כזו או אחרת של הערכאה הדיונית אכן מביאה לשינוי מהותי בתוצאה הסופית. כך, ייתכן כי בראש נזק אחד יש להגדיל את הפיצוי, ומנגד, יש להפחית את הפיצוי בראש נזק אחר, או שערכאת הערעור מצאה כי הערכאה הדיונית נקטה גישה נדיבה או גישה קפוצת יד במכלול ראשי הנזק או בקביעת שיעור הרשלנות התורמת, כך שאין לשנות את סכום הפיצוי הכולל למרות שהיה מקום להתערב בראש נזק כזה או אחר. מכאן, שאי התערבות בפסק דין של ערכאה דיונית בנזיקין, אין משמעותה בהכרח אישרור של כל ראש נזק וכל סכום וכל קביעה שנפסקה על ידי הערכאה הדיונית. ההתערבות תיעשה מקום בו מצאה ערכאת הערעור כי יש להפחית או להגדיל את סכום הפיצוי הכולל או כדי להעמיד הלכה על מכונה."

24. למרות האמור לעיל, נראה, וכך אציע לחברי, כי במקרה זה גם "ממעוף הציפור" יש מקום לתקן חריגה של ממש ברכיבים עליהם הוגש הערעור וזאת כמפורט להלן.

<u>הפסדי השתכרות לעתיד</u>

25. אין מחלוקת בין הצדדים כי בגין הפסדי שכר לעבר היה מקום לפסוק למערער סך של 108,418 ₪, והמחלוקת היא ביחס להפסדי השכר לעתיד.

ניכוי הפסדי השכר לעבר (108,418 ₪), מהסך הגלובלי של 900,000 ₪, שנפסקו למערער בפסק הדין, מביא לכך שלמערער נפסק בגין הפסדי שכר לעתיד סך של 791,582 ₪.

26. המערער ערער הן על גובה השכר על בסיסו נערך החישוב של הפסדי השכר לעתיד וטוען כי נכון היה להעמיד את שכרו על הסך של 22,000 ₪, והן לגבי ביצוע חישוב גלובאלי של הפסדי השכר ולא חישוב אקטוארי מלא, ועת לטענתו היה מקום לביצוע החישוב עד גיל 70 ולא עד לגיל 67.

27. המשיבה חזרה על טענותיה בפני בית המשפט קמא לפיהן חישוב שכרו של המערער היה צריך להיעשות על פי שכרו של התובע בסך של 10,708 ₪ נטו, ועל כן הסכום שנפסק למערער עולה ל- 83% מחישוב אקטוארי מלא, אשר אינו מצדיק התערבות ערכאת הערעור.

28. לעניין גובה שכרו של המערער אני סבורה כי חישוב נכון של הפסדי ההשתכרות של המערער היה צריך להיעשות על בסיס שכרו בסמוך למועד פסק הדין (לעניין זה ראו ספרו של קציר, **פיצויים בשל נזק גוף**, מהדורה שלישית, תשנ"ג-1993, הוצאת תמר, בעמודים 61, ו- 68), חישוב המביא לסך של 12,041 ₪ נטו, ולא כפי שטוענת המשיבה לסך של 10,708 ₪.

חישוב שכרו של המערער על פי תלושי השכר מתחילת 2019 עד אוקטובר 2019, מעלה כי המערער הרוויח ברוטו 131,746 ₪ (כולל שווי הטבות אותן יש להביא בחשבון בחישוב שכרו, ראו ע"א 7942/99 **עיזבון המנוח צבי אבני ז"ל נ' ביטוח ישיר א' די' אי' לביטוח בע"מ**, פ"ד נה(2) (2001), סעיף 2 לפסק הדין, להלן: **פסק דין אבני**) ובניכוי מס הכנסה 11,334 ₪, סך של 120,412 ₪, ובחלוקה ל- 10 חודשים, ממוצע חודשי של 12,041 ₪.

29. יחד עם זאת, לא מצאתי לקבל את טענתו של המערער לפיה שכרו היה משביח עם השנים, ועל כן היה מקום לבצע החישוב לפי שכר של 22,000 ₪. המערער הפנה לתצהירה של האחראית על משאבי האנוש, אך מעיון בתצהירה עולה כי לחברה אין יכולת לחזות האם המערער ישתלב ויתקדם בדרגות השכר, ואין בנתונים שהוצגו על ידה ביחס לשכר מנהלי מערכות, כדי להוות הבטחה או התחייבות לגבי הענקת תפקיד או שכר למערער (סעיפים 8-9 לתצהירה). לעניין זה נחקרה אחראית משאבי האנוש ומעדותה עלה שמי שאחראי על העלאת השכר הוא המנהל הישיר, המנהל העקיף וסמנכ"ל המחלקה (עמוד 6 לפרוטוקול שורה 1), כי העלאות השכר הן בהתאם לביצועי העובד ולאו דווקא תלוים בוותק וכי מדובר בשילוב (עמוד 6 שורות 22-23). אומנם בחקירתה הנגדית העידה אחראית משאבי האנוש כי "**בשנה הקרובה נוכל להכשיר אותו כמנהל מחוז זוטר בהתאם לביצועים**" (עמוד 6 שורות 33-32), אך נוכח עדותה כי הקידום מצוי בידי מנהליו הישירים של המערער, כמו גם כי הקידום תלוי בביצועים, אין הכרח כי אכן המערער יקודם בשכרו כנטען על ידו.

30. זאת ועוד, קשה לקבל מצד אחד את הטענה כי שכרו של המערער יעלה וישביח עם השנים באופן כה דרמטי כפי שטוען המערער מצד אחד, ומצד שני לקבוע כי יש לערוך לתובע הפסד השתכרות לעתיד לפי חישוב אקטוארי מלא. קבלת טענותיו של המערער ברכיב זה משמעה,

כי בפועל אין בנכותו המשמעותית כדי לפגוע בכושר השתכרותו בפועל ואף ביכולתו להמשיך ולהשביח את שכרו. לפיכך, אני קובעת ששכרו יועמד על סך של 12,041 ₪ על בסיס שכרו בסמוך למועד פסק הדין.

31. אשר לסוגיית חישוב אקטוארי מלא או חלקי, אני קובעת כי בנסיבותיו של המערער, נכותו הרפואית המשמעותית, העובדה כי בשל נכותו נדרשו במקום עבודתו להתאים לו תפקיד אחר, אשר אינו מחייב עבודה פיזית ועמידה ממושכת (ראו סעיף 6 לתצהירה של אחראית משאבי האנוש, ועדותה עמוד 7 לפרוטוקול שורות 1-8), ועת אין לדעת מה צופן לו העתיד מבחינה תעסוקתית ונוכח מצבו הרפואי, היה מקום לפסוק לו הפסד השתכרות לעתיד על פי חישוב אקטוארי מלא.

32. על כן בגין הפסדי השתכרות לעתיד היה מקום לפסוק :

12,041 ₪ * 39% * 232.23 = 1,090,550 ₪. בתוספת הפסדי פנסיה (12.5%) סך של 136,318 ₪, סה"כ הפסד לעתיד כולל פנסיה 1,226,868 ₪.

33. מכאן שסך הפיצוי לעבר ועתיד בגין הפסדי שכר (1,226,868 ₪ בגין הפסדי שכר לעתיד ובתוספת הפסד שכר לעבר בסך של 108,418 ₪) עומד על סך של 1,335,286 ₪.

34. ההפרש בין פסיקת ביהמ"ש קמא בסך של 1,012,500 ₪, לחישוב אקטוארי מלא כמפורט לעיל, בסך של 1,335,286 ₪, עומד על הסך של 322,786 ₪, הפרש משמעותי שאינו זניח כפי שטענה המשיבה, והמצדיק בנסיבות העניין התערבותה של ערכאת הערעור.

35. המערער טען כי היה מקום לחשב את הפסדי ההשתכרות לעתיד עד גיל 70, ולעניין זה הפנה לפסק הדין בעניין אבני. בעניין אבני, שם גיל הפרישה עמד על 65, נקבע כי נסיבותיו של אותו תיק הצדיקה סטייה מגיל פרישה, שכן המעביד ציין כי אין חיוב של העובדים לפרוש בגיל 65, וגיל הפרישה הועלה על ידי בית המשפט לגיל 70. במקרה הנדון לא נטען בתצהירו של המערער ואף לא בתצהירה של מנהלת משאבי האנוש כי במקום עבודתו של המערער אין חיוב של העובדים לפרוש בגיל 67, ומכאן שהטענה לא הוכחה.

36. על כן יש לפסוק למערער תוספת בגין רכיב זה בנוסף לסכום שנפסק על ידי בית המשפט קמא בסך של **322,786** ₪.

<u>עזרת צד ג'</u>

37. ברכיב של עזרת צד ג' קבע בית המשפט כי הפסדי העבר הם נזק מיוחד והיות ולא הוכחו על ידי המערער אין מקום לפסוק לו בגין על כך. כאשר בהתייחס להפסדים לעתיד נקבע "**עם זאת ולאור חוות דעת מומחה השיקום שוכנעתי כי התובע יזדקק לעזרת הזולת בעתיד**", ועל כן נפסק לו פיצוי גלובאלי בסך של 70,000 ₪.

38. המשיבה טוענת לעניין זה כי במשך 4 שנים המערער לא הוכיח עזרת הזולת כלל. לא הובאו ההורים להעיד על העזרה שניתנה, ועדות אשת המערער לא הייתה רלוונטית שכן היא נפגעה בעצמה חודשיים אחרי התאונה. לטענת המשיבה, אף כי קיימת חוות דעת של המומחה השיקומי בית המשפט אינו חייב לאמצה.

39. אף בעניין זה יש מקום לקבל את טענות המערער, ולו באופן חלקי.

40. המומחה השיקומי קבע בחוות דעתו לעניין עזרת הזולת "**התובע זקוק לעזרה במשק הבית למשך כל ימי חייו. מדובר בסיוע בניקיון, בהרמת חפצים כבדים, בעבודות בית גסות אחרות-בהיקף של 4-6 שעות שבועיות**".

41. בסיכום חוות דעתו ציין המומחה השיקומי כדלהלן:

"התובע הוא גבר צעיר, שלוש שנים ו- 8 חודשים אחרי נפילה ושבר מורכב בגף התחתון ימין שהותיר ליקויים גרמים ועצביים צמיתים, הגבלה בתפקוד, הכאב והסבל.

מדובר באדם משכיל, עובד, איש משפחה תומכת – נתונים חיוביים בהחלט מבחינת הצלחת השיקום בתנאי הניהול הנכון של התהליך, שכידוע אף פעם לא נגמר.

<u>יחד עם זאת, המדובר בפגיעה מורכבת שהותירה עיוות אנטומי וליקוי עצבי (מוטורי ותחושתי), וכן באדם כבד משקל שעלול לסבול משינויים ניוווניים מואצים ומקשיי הליכה מתקדמים.</u>

<u>ההמלצות השיקומיות שבחוות דעתי נועדו לתת מענה מיטבי למצבים המשתנים על ציר הזמן</u>".

(ההדגשה הוספה – ע' ר').

42. מעיון בתיק בית המשפט קמא לא מצאתי כי המשיבה שלחה שאלות הבהרה או חקרה את המומחה השיקומי באשר להמלצות בחוות דעתו.

43. אכן שיקול הדעת באם לאמץ את חוות הדעת מומחה בית המשפט נתונה לבית המשפט. אך במקרה הנדון אף כי בית המשפט קמא אימץ את האמור בחוות דעתו של המומחה השיקומי (ראו למשל עמוד 11 לפסק הדין שתי השורות האחרונות) הוא לא נימק מדוע יש לסטות מקביעתו לפיה המערער יזדקק לעזרה של 4-6 שעות שבועיות, וקבע פיצוי גלובלי על הצד הנמוך בסטייה ניכרת מקביעת המומחה בחוות דעתו.

44. המומחה התייחס למצבו של המערער וציין כי בשל משקלו, והפגימות מהן הוא סובל הוא עלול לסבול משינויים ניווניים מאומצים ומקשיי הליכה מתקדמים, קביעה שיש בה כדי להשפיע אף על הסוגיה של עזרת צד ג' בעתיד, ומן ראוי כי לקביעה היה ביטוי אף בפסיקת הפיצוי בגין עזרת צד ג'.

45. המערער אכן העיד בתצהירו כי הוא אינו מעסיק עוזרת בית בשל מצבו הכלכלי אף כי הוא זקוק לעזרה (סעיף 32 לתצהירו, מוצג א' למוצגי המערער), ואף עולה כי לא הציג אסמכתאות המעידות על כי נעזר בצד ג', ולא זימן לעדות את הורי אשתו לגבי עזרתם בעבר (נוכח העובדה שאף אשתו נפצעה כארבעה חודשים לאחר תאונת המערער, סעיף 10 לתצהירה). על כן אציע שלא נתערב בהחלטת בית המשפט בעניין עזרת צד ג' לעבר.

46. על אף האמור, אין חולק כי המערער יזדקק לעזרה בעתיד כפי שקבע המומחה השיקומי.

47. על כן ובשקלול האמור לעיל, אני סבורה כי היה מקום לפסוק למערער עזרת צד ג', לפי 5 שעות שבועיות (ממוצע השעות שקבע המומחה השיקומי), ועל בסיס 50 ₪ לשעה, קרי סך של 1,000 ₪ לחודש, ובהיוון עד גיל 82 (292.96), סך של 292,960 ₪.

48. על כן יש להוסיף למערער בנוסף לסכום שפסק בית משפט קמא ברכיב זה סך של **222,960 ₪.**

<u>ניידות</u>

49. ראשית אציין כי יש לקבל את בקשת המערער להגשת החלטת המל"ל כראיה חדשה, שכן המדובר בראיה מהותית אשר יש בה כדי להשפיע על ההכרעה בסוגיית הניידות.

50. בפסק הדין בעניין רע"א 8503/19 **קורין גלילי נ' מדינת ישראל** (30.04.2020), חזר בית המשפט על ההלכה בעניין הגשת ראיה חדשה :

"הכלל הוא כי אין בעל דין רשאי להביא ראיה חדשה בפני בית המשפט שלערעור (ראו: תקנה 457(א) לתקנות סדר הדין האזרחי), והמבקש לעשות כן יידרש להוכיח כי לא היתה לו אפשרות מעשית להגיש את הראיה החדשה לערכאה הדיונית (ראו: ע"א 7414/08 תרו תעשיה רוקחית בע"מ נ' Sun Pharmaceutical Industries Ltd , פסקה 35 (7.9.2010); ע"א 7328/11 גרא נ' קלעי, פסקה 9 (7.2.2013); ע"א 2809/13 אזולאי נ' אוחיון, פסקה 17 (24.12.2014)). בהיעדר טעם משכנע לאי-הגשתה של הראיה בשלב מוקדם יותר כאמור, בית המשפט לא יתיר, ככלל, את הגשתה בשלב הערעור, וזאת למעט במקרים חריגים בהם הראיה החדשה היא בעלת חשיבות ניכרת להכרעה בערעור או נחוצה "מכל סיבה חשובה אחרת" (ראו: תקנה 457(א) לתקנות סדר הדין האזרחי; ע"א 105/05 דהאן נ' קסון, פסקה 4 לחוות דעתה של השופטת ע' ארבל (10.11.2005); רע"א 4543/07 אביסדריס נ' קציץ התגמולים, פסקה 5 (6.12.2007)). במאמר מוסגר אוסיף ואציין כי מובן מאליו שאף אם לא היתה בידי המבקש אפשרות מעשית להגיש את הראיה החדשה לערכאה הדיונית, הרי שמתן היתר להגשתה של ראיה זו עודנו כפוף להוכחת חשיבותה לדיון בערעור (וראו עניין תרו תעשיה רוקחית בע"מ, בפסקאות 35-36)." (סעיף 14 לפסק הדין).

51. בהתאם לפסיקה לעיל, ובשים לב כי החלטת המל"ל, ניתנה רק ביום 20.2.2020, והומצאה לידי ב"כ המערער רק ביום 10.3.2020, קרי רק לאחר מתן פסק הדין מיום 25.2.2020, הרי שלא הייתה למערער אפשרות מעשית להגשת הראיה אלא לאחר פסק הדין. זאת ועוד, ועת המדובר במסמך מהותי המשפיע על זכויות המערער בכל הנוגע לרכיב הניידות, יש מקום לקבלו כראיה חדשה.

52. ולגופו של עניין.

53. בחוות דעתו של המומחה השיקומי ובהתייחס לנושא הניידות נקבע כדלהלן:

"יש להפנותו למכון לבטיחות בדרכים של משרד התחבורה וכן לוועדת הניידות של המוסד לביטוח לאומי בנושא נהיגה במכונית פרטית. <u>כיום נוהג ברכב עם תיבת הילוכים אוטומטית ושליטה ברגל ימין- דבר לא נכון ואף מסוכן נוכח הכאב והחולשה ברגל ימין שגורמים להאטה בזמני התגובה.</u>

יש להתייעץ עם מומחה תחבורה בשאלת התאמת הרכב לנהיגה עם רגל הרגל השמאלית או מנגנון שליטה ידנית מלא. זקוק לתו נכה. זקוק לחניית נכה מסודרת".

(ההדגשה הוספה, ע' ר').

54. הצדדים פנו למומחים מטעמם לעניין שווי עלות ניידות לנכה. המערער הגיש את חוות דעת קצין והמשיבה הגישה את חוות דעת מוגילבקין.

55. בעניין הניידות קבע בית המשפט קמא כי אין להמתין עם מתן פסק הדין להחלטת המל"ל ועל כן הוא פוסק למערער סך של 90,000 ₪ <u>מעבר</u> לסכום אותו יפסוק המל"ל:

"במידה וועדת המל"ל תחליט כי דרגת המוגבלות נמוכה מ 70%, אזי יש לערוך חישוב בהתאם למפורט בס. 2.2. לחוות הדעת האקטוארית מטעם הנתבעת – עבור קצבת ניידות. (רכב עד 1800 סמ"ק). בדרגת מוגבלות בין 40%-49% אזי עם מקדם 0.5714 של רכב – 1,800 סמ"ק <u>מדובר בסכום של 289,199 ₪ אותו יקבל התובע. הנתבעת מבקשת להקפיא סכום זה עד לקבלת ההחלטה הסופית בסוגיית הניידות.</u>

הנני סבור שבשל שיעור נכותו הגבוה – 46%, ועובדת היותו בעל תסמונת צניחת כף הרגל, נכונו לתובע, <u>מעבר לעזרת המל"ל, הוצאות מוגברות לראש נזק זה.</u>

בנסיבות שכאלו, אינני סבור שיש להמתין להכרעת המל"ל אלא לפסוק על דרך האומדנה (ע"א 525/74 אסבטוס וכימיקלים חברה בע"מ נ' פזגז חברה לשווק בע"מ פ"מ ל(3) 251 סך <u>של 90,000 ₪ מעבר לתשלום המל"ל בסוגיית הניידות.</u>" (עמוד 13 לפסק הדין, סעיף 2, ההדגשה הוספה ע' ר').

56. מעיון בפסק דינו של בית המשפט קמא עולה כי אף בית המשפט סבר שיש לפסוק למערער מעבר לסכום שייפסק לו על ידי המל"ל, כאשר הערכות בית המשפט <u>והמשיבה</u> היו כי הסכום שייפסק יעלה לסך של 289,000 ₪ וסכום זה ביקשה המשיבה להקפיא עד להחלטת המל"ל בסוגיה. משמע, שבית המשפט לא סבר כי הסכום שפסק למערער בסך של 90,000 ₪, הוא הסכום המלא שיש לפסוק לו, אלא סבר כי המדובר בסכום אותו יש לפסוק **מעבר** לקביעת המל"ל.

57. אין לקבל את טענות המשיבה לפיהן אף על פי הפסיקה אליה הפנתה הסכום שנפסק למערער הוא סכום סביר שכן אין ללמוד מפסקי דין אליהם הפנתה למקרה הנדון.

- בת"א (מחוזי ת"א) 49056-11-10 **פ.א. נ' המאגר הישראלי לביטוחי רכב (הפול)** (27.3.2016), נקבעה למערער 25% נכות אורתופדית **בכתף ובזרועות** ונכות נפשית גבוהה 45%. נפסק 70,000 הוצאות נסיעה בעיקר בשל החולשה ביד. לא מונה מומחה שיקומי או ליניידות.

- בת"א (מחוזי ת"א) 7024-05-15 **א. י. נ' כלל חברה לביטוח בע"מ** (9.5.18), נקבעה נכות בשיעור של 40% בגין פיברומאלגיה על השלכותיה (מעי רגיז, תגובה נפשית למצב וכו') הוצאות הניידות נפסקו בסך 30,000 ₪ תוך שנקבע כי התובע מחמת כאביו לא יוכל לנהוג בעצמו. לא מונה מומחה שיקומי או ליניידות.

- המשיבה הפנתה לת"א (מחוזי לוד) 35473-06-11 **פלוני נ' הפול**. לא מצאתי פסק דין זה במאגרי המידע בנט המשפט, ופסק הדין לא צורף לתיק המוצגים של המשיבה.

- במסגרת פרוטוקול דיון מיום 31.5.2021 הפנתה המשיבה לפסקי דין נוספים. בע"א (מחוזי חי') 48509-02-14 **סמי ריאן נ' הראל חברה לביטוח בע"מ** (27.11.14), יוחסתה מחצית מנכותו של המערער להחמרה של מצב קודם, כך שנכותו המשוכללת בגין התאונה עמדה על **18.5%**, בגין הגבלה קלה בטווח תנועות עמוד שדרה מותנה, והגבלה בתנועות הירך. ערכאת הערעור מצאה להתערב על ידי פסיקת הוצאות ברכיב הניידות בסך של 18,000 ₪. אף בתביעה זאת לא מונה מומחה שיקומי או ליניידות.

- בת"א (שלום הרצליה) 9965/98 **אברהם כחלון נ' אליהו חברה לביטוח בע"מ** (27.05.02), שם נקבעה נכותו הרפואית התובע על 24%, דחה בית המשפט את תביעת התובע ברכיב "רכב" הן בשל התנגדות הנתבעים להרחבת חזית, והן **מהטעם כי התובע מסוגל לנהוג ברכב אוטומטי, והן מהנימוק כי לא הוכחו עלויות רכב**. באשר להוצאות נסיעה נפסק לו לעבר סך של 8,700 ₪ לחודש, ולעתיד סך של 51,450 ₪. אף באותה התביעה לא מונה מומחה שיקומי או ליניידות ואף לא ניתנה חוות דעת של מומחה שיקומי לפיה על התובע לנהוג ברכב מותאם.

58. בשונה מפסקי הדין אליהם הפנתה המשיבה, אזי בפסקי הדין הבאים נפסקו סכומים משמעותיים יותר בגין הוצאות נסיעה :

- ע"א 4302/08 **ד"ר ילנה שלמייב נ' מקסים בדארנה** (25.07.2010). בשל התאונה נקטעה רגלה הימנית של המערערת מתחת לברך וכן נגרם לה שבר בקרסול שמאל ופגיעה בכתף. נכותה

הרפואית הכוללת עמדה על 65.35%. יחד עם זאת, העריך בית המשפט כי נכותה התפקודית של המערערת היא בשיעור של 40%, ופסק לה הוצאות ניידות בסך של 250,000 ₪.

- בע"א 3785/09 **אריה חברה ישראלית לביטוח בע"מ נ' דניאל כהן** (21.02.2011), נפגע בהיותו בן 44. המל"ל העמיד את נכותו הרפואית המשוקללת של המשיב על 84.16% - ובנוסף הופעלה גם תקנה 15 - כלהלן: 30% בגין פגיעה בברך ימין; 25% בגין פגיעה בכתף שמאל; 20% בגין פגיעה בכף רגל שמאל; 20% בגין פגיעה נפשית; 20% בגין פגיעה בשני הקרסוליים; 10% בגין פגיעה בירך ימין; 10% בגין קיצור רגל ימין; 10% בגין פגיעה בראייה; 20% בגין צלקות. בגין הוצאות נסיעה בתקופת האשפוז קבע בית המשפט פיצוי גלובלי לעבר בסך 5,000 ₪, ובגין ניידות לעבר ולעתיד לפי 1,500 ₪ לחודש. סה"כ נפסק לעבר - 115,500 ₪ ולעתיד - 466,964 ₪.

- ת"א (ירושלים) 53143-09-12 **ש' ב' נ' המאגר הישראלי לביטוח רכב "הפול"** (28.3.2017), נקבעה נכות רפואית של 91% ונכות תפקודית של 80%, מתוכם כ- 25% אורתופדי. בית המשפט פסק ניידות והוצאות נסיעה בעתיד לפי סכום חודשי של 1,000 ₪, ועד גיל תוחלת חיים סך של 326,000 ₪.

59. בשקלול האמור לעיל, ובשים לב לקביעת המומחה השיקומי, באשר לצורך בהתאמת הרכב, קביעה שלא נסתרה; להערכת המשיבה ובית המשפט באשר לסכום פסיקת הניידות על ידי המל"ל; ופסקי הדין שפורטו לעיל, אני סבורה כי יש לפסוק למערער בגין ניידות סך נוסף של **175,000 ₪**, מעבר לסכום שנפסק לו על ידי בית המשפט קמא.

סוף דבר

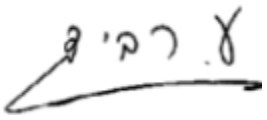
60. על הסכומים שנפסקו בפסק דינו של בית המשפט קמא יתווספו הסכומים הבאים: בגין ניידות סך של 175,000 ₪; בעזרת צד ג' לעתיד סך של 222,960 ₪; ובהפסדי שכר סך של 322,786 ₪. סך הכול תוספת לפסק דינו של בית המשפט קמא סך של 720,746 ₪.

61. על כן סכום הפיצוי המגיע למערער עומד על הסך שנפסק על ידי בית המשפט קמא, של 1,462,500 ₪, בצירוף התוספת של 720,746 ₪, סה"כ 2,183,246 ₪.

62. אין מחלוקת כי מהסכומים שנפסקו למערער יש לנכות את תגמולי המל"ל בסך של 1,300,983 ₪, וכן את הסכום ששולם למערער בסך של 365,625 ₪, כך שהיתרה לתשלום עומדת על הסך של 516,638 ₪ בצירוף שכר טרחת עו"ד.

63. המשיבה תשלם הוצאות המערער בערעור בסך של 30,000 ₪.

64. המזכירות תשיב למערער הערבון שהפקיד על פירותיו, וזאת באמצעות בא כוחו.

עינת רביד, שופטת

<u>כבוד השופט שאול שוחט, סג"נ -אב"ד :</u>

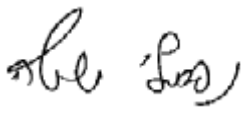
אני מסכים.

שאול שוחט, שופט
סג"נ-אב"ד

<u>כבוד השופט נפתלי שילה:</u>

אני מסכים.

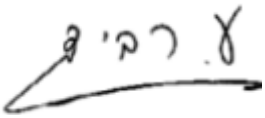
נפתלי שילה, שופט

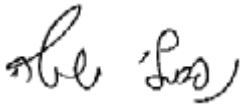
הוחלט בהתאם לפסק דינה של כבוד השופטת רביד.

המזכירות תמציא העתק מפסק הדין לב"כ הצדדים.

ניתן היום, כ"ז סיוון תשפ"א, 07 יוני 2021, בהעדר הצדדים.

שאול שוחט, שופט **סג"נ-אב"ד**	**עינת רביד, שופטת**	**נפתלי שילה, שופט**